

Riktlinjer för särskild resiliens-satsning 2017-2021

Antagna av SMR:s styrelse 2016-12-08. Reviderade av kansliet 2017-12-06.

Inledning

I april 2016 antog SMR en ny policy för klimat och miljö som även inkluderar frågor om resiliens och katastrofriskreducering¹. Riktlinjerna för resiliens-satsningen bygger på policyn där centrala begrepp också definieras.

Resiliens är relevant för många av de nya globala hållbarhetsmålen – för klimat och miljö såväl som för jämställdhet och hälsa. SMR:s breda nätverk har en viktig roll i att hitta och stödja lokalt förankrade lösningar för att människor i särskilt utsatta områden ska kunna förbereda sig för, anpassa sig till och återhämta sig från olika katastrofer och klimatförändringarnas effekter. Investeringar i resiliens är nödvändiga för hållbarheten i det utvecklingssamarbete som SMR stödjer, och även för att minska riskerna för och effekterna av framtida humanitära katastrofer. SMR menar att resiliens är ett övergripande förhållningsätt som utmanar och förbättrar arbetsätten inom såväl utvecklingssamarbetet som det humanitära arbetet. Det kan också fungera som något som håller samman och ger en helhetssyn på olika biståndsformer som annars ofta agerar utifrån egna avgränsade stuprör.

Avgränsade finanseringsformer för humanitärt- respektive utvecklingssamarbete är givetvis nödvändigt, men skapar även en rad olika problem. Problemen handlar dels om bristen på övergripande och sammanhållna analyser som innefattar de situationer och kontexter som det humanitära arbetet och utvecklingssamarbetet tar sig an. Dels handlar det om bristande finanseringsmöjligheter för insatser som faller mellan det som definieras som humanitärt arbete respektive utvecklingssamarbete.

Med utgångspunkt från SMR:s reviderade policy för klimat och miljö från 2016, och med stöd och inspiration från den nya strategin för stöd genom svenska organisationer i det civila samhället (CivSam-strategin) från samma år, vill SMR genom en särskild resiliens-satsning ta sig an dessa utmaningar. Även resultatet

¹ http://www.missioncouncil.se/wp/wp-content/uploads/2016/05/SMRs_policy_klimat_miljo.pdf

av den stickprovsutvärdering som Sida genomförde (sommaren 2016) vad gäller SMR:s integrering av miljöfrågor, bekräftar behovet av denna satsning. Syftet med satsningen är att:

- Stödja och aktivt arbeta med utveckling av förståelse, förhållningssätt och metoder gällande resiliens. Detta med syfte att höja värdet och kvaliteten på medlems- och samarbetsorganisationernas arbete och informera samt förbättra både utvecklingssamarbetet och det humanitära arbetet. Det handlar om en innehållsmässig bearbetning och metodutveckling vars slutsatser ska påverka en integrering av lärdomar i nya och pågående insatser.
- Ge utrymme för en kompletterande flexibel finansieringsmekanism för insatser med en specifik inriktning på förstärkt resiliens. Detta kan handla om insatser i sammanhang där utvecklingsinsatser eller humanitära insatser har planerats eller genomförts och då den föreslagna insatsen blir ett sätt att vara en brygga till en varaktig förändring. Det kan också handla om stöd till insatser som anses viktiga för att stödja resiliens men där finansiering inte är möjlig p.g.a. riktlinjer eller begränsning av medel för olika biståndsmekanismer (t.ex. insatser för katastrofriskreducering som för närvarande inte ryms inom det humanitära anslaget).
- Underlätta och möjliggöra en än mer specifik uppföljning av resultat och lärande utifrån att insatserna samlas inom ramen för en särskild finansieringsmekanism.
- Ge incitament för medlemsorganisationer att bearbeta förståelsen för och användningen av resiliens som förhållningssätt samt att genomföra insatser med fokus på resiliens.

Vad menar vi med resiliens?

SMR förstår resiliens som ett övergripande förhållningssätt som syftar till att förstå och beskriva individers, grupper, organisationer, samhällens eller staters förmåga att hantera de förändringar som sker genom pågående händelser av stress, chock eller osäkerhet. Exempel på stressfaktorer kan vara klimatförändringar, HIV och kronisk undernäring. Exempel på chockfaktorer är plötsliga naturkatastrofer, väpnade konflikter och utbrott av epidemier. Osäkerhet kan bestå i oförutsägbara konsekvenser av stress och chocker.

Det finns en stor variation och många olika orsaker relaterade till respektive kontext. Resiliens som förhållningssätt kan användas som en tolkningslins utifrån vilken man i kontextanalysen kommer fram till t.ex. individers eller ett lokalt samhälles olika faktiska och möjliga stress- och chockfaktorer samt vilka kapaciteter det finns att hantera dessa. En insats med ett fokus på resiliens går sedan ut på att stärka dessa kapaciteter så att individers, organisationers och samhällens förmåga att hantera stress, chock och osäkerhet förbättras.

Olika insatser kan ha fokus på att stärka olika kapaciteter. T.ex. har en humanitär insats ofta huvudfokus på den *absorberande kapaciteten*, det vill säga hur man får individer och lokala samhällen att klara sig, överleva, och den sätts in efter en katastrof (chock). Förhållningsättet resiliens utmanar då till att även inkludera stärkande av *adapterande kapacitet*, förmåga att anpassa sig till hantering av framtida liknande chocker, stressfaktorer och osäkerheter. En insats med fokus på katastrofriskreducering kan ses som en resiliensinsats med fokus på adapterande kapacitet. En utvecklingsinsats fokuserar ofta på en *transformerande kapacitet*, där målet också är att förändra från en oönskad situation till en önskad. Även här utmanar förhållningsättet resiliens till att även inkludera stärkande av adapterande kapacitet, för att möjliggöra att den önskade situationen kan kvarstå även inför kommande stresser och chocker.

En av fördelarna som förhållningsättet resiliens bidrar med är att stärka helhetssyn och integrering av traditionellt separerade sektorer (och därmed undvika ett tematiskt stuprörstänkande). På samma sätt kan det bidra till en helhetssyn och en sammanhållande analys av områden som traditionellt delas upp mellan humanitärt, katastrofriskreducering och utveckling. En viktig utgångspunkt för förhållningsättet är även multidimensionalitet och komplexitetstänk, vilket ställer krav på ett mer komplext, flexibelt och lärande förhållningssätt.

Det finns givetvis också utmaningar med ovanstående förhållningssätt. Bland de viktigaste av dessa är att perspektivet aktivt behöver kompletteras med fler analytiska ramverk för att bli verkligt meningsfullt i just det utvecklingssamarbete och den fattigdomsbekämpning som SMR arbetar med. Därför anser SMR det viktigt att i resiliensarbetet också beakta och integrera:

- Analys utifrån en rättighetsbaserad ansats
- Maktanalys, inklusive jämställdhet
- Analys av aktörsroller (utifrån den analys som görs, vad är vårt bidrag i förhållande till andra aktörer?)
- Risk-, sårbarhets- och kapacitetsanalyser på både högre nivå och lokal nivå (det finns behov av mer strukturerade analyser som kopplar ihop olika nivåer)

SMR inspireras i detta arbete av koncept såsom *development resilience*² som utöver att tala om kapaciteten att överleva eller “bounce back” efter katastrofer även inbegriper att över tid säkra kapaciteten hos marginaliserade och utsatta samhällen, organisationer och individer att förverkliga sina rättigheter och förbättra sitt välmående trots chock, stressfaktorer och osäkerhet. Oxfam är ett exempel på en organisation som arbetar i enlighet med utvecklingsresiliens i

² “(...) the capacity over time of a person, household, or other aggregate unit to avoid poverty when faced with various stressors and in the wake of myriad shocks. The unit is resilient if and only if that poverty avoidance capacity remains high over time.” (Källa: Bousquet, F., A. Botta, L. Alinovi, O. Barreteau, D. Bossio, K. Brown, P. Caron, M. D’Errico, F. DeClerck, H. Dessard, E. Enfors, Kautsky, C. Fabricius, C. Folke, L. Fortmann, B. Hubert, D. Magda, R. Mathevet, R. B. Norgaard, A. Quinlan, and C. Staver. 2016. “Resilience and development: mobilizing for transformation”. *Ecology and Society* 21(3):40).

definitionen av konceptet såsom "the ability of women, men, and children to realize their rights and improve their well-being despite shocks, stresses, and uncertainty".³

Hänvisningar

- Text i SMR:s ansökan till Sida 2017-2021 inom ramen för CivSam-anslaget, sidan 51, avsnittet "Särskild resiliens-satsning 2017-2021".
- SMR:s klimat- och miljöpolicy, reviderad 2016.

Med klimat- och miljöpolicyen som utgångspunkt kommer SMR under kommande verksamhetsperiod fortsätta att utveckla förståelsen och användningen av resiliens som förhållningssätt.

Regler för bidrag till enskilda insatser

- Endast medlemsorganisationer som har ett pågående samarbete med SMR genom stöd till utvecklingsinsatser eller humanitära insatser kan ansöka om bidrag från denna specifika resiliens-satsning. Detta kan göras löpande under pågående budgetår.
- Insatserna följer SMR:s regler och anvisningar som gäller för CivSam-anslaget. Alltså gäller samma avtalsvillkor och rapporteringstider som för ordinarie utvecklingsinsatser.
- Insatserna kan ha en av två huvudinriktningarna eller kombination av båda:
 - Insatser med fokus på utveckling av förståelse, förhållningssätt och metoder inom medlems- och samarbetsorganisationer gällande resiliens som arbetssätt i enlighet med förutsättningarna för s.k. värdehöjande insatser⁴
 - Insatser med en tydlig inriktning på resiliens. Det handlar om insatser som stärker samhällens, organisationers och individers motståndskraft mot och anpassning till:
 - klimatförändringar och försämring av miljön (insatser för katastrofriskreducering)
 - konfliktsituationer
 - eller andra faktorer som utsätter samhällen, organisationer och individer för stress, chock eller osäkerhet
- Insatserna kan omfatta alltifrån en kortare tidsperiod upp till en period på maximalt tre år. För ansökningar upp till 250 000 kronor fattas beslut på

³ Källa: Hillier, D., Castillo, G.E., 2013. 'No Accident: Resilience and the Inequality of Risk'. *Oxfam International*.

⁴ http://www.missioncouncil.se/wp/wp-content/uploads/2013/03/Riktlinjer_vardehojande_insatser_20141204.pdf

kanslinivå. För ansökningar över detta belopp fattas beslut av SMR:s utvecklingsutskott i samband med deras ordinarie möten.

- Kansliet ska ge besked om beslut inom sex veckor (gäller för ansökningar under 250 000 kronor) från att slutgiltig ansökan skickats in. Vad gäller insatser över 250 000 kronor ska dessa inkomma till SMR senast två månader före utvecklingsutskottets ordinarie möte för att kunna gå upp för beslut.
- För varje enskild insats skriver medlemsorganisationen en ansökan till SMR enligt vanlig ansökningsmall för utvecklingsinsatser (om inte annan överenskommelse gjorts med SMR). Om insatsen avser en avgränsad koncept- och metodutveckling bör mallen för SMR:s värdehöjande insatser användas.

Bedömning av ansökan

För SMR:s bedömning av inkommande ansökningar ska samma förhållningssätt och faktorer användas som för övriga insatser inom CivSam-anslaget, samt därtill ett antal specifika faktorer (se nedan). Om insatsen avser en avgränsad koncept- och metodutveckling ska utgångspunkten vara samma som för SMR:s bedömning av värdehöjande insatser. Dessa sammanfattas under generella faktorer nedan.

Följande specifika faktorer inkluderas i kansliets bedömning av ansökningar:

- Insatsen bedöms ligga inom ramen för SMR:s syfte med resilienssatsningen, enligt beskrivningen ovan.
- Förhållningssättet resiliens ska ha påverkat insatsens kontextanalys samt hur man planerar att genomföra och följa upp insatsen, vilket inkluderar en tydlig risk-, sårbarhets- och kapacitetsanalys på olika nivåer.
- När det gäller mer renodlade insatser med fokus på katastrofriskreducering bör det finnas en tydlig koppling till den nationella agendan för katastrofriskreducering, i.e. koppling till hur landet implementerar Sendai-överenskommelsen.

Följande generella faktorer inkluderas i kansliets bedömning av ansökningar för koncept- och metodutveckling:

- Att perspektiv från människor i utsatta situationer ska finnas med.
- Att insatsen använder metoder som ökar deltagande och målgruppen är delaktig i planering, genomförande och uppföljning.
- Att kunskap tas tillvara lokalt däribland hos den genomförande organisationen och målgruppen.
- Att jämställdhet främjas, t.ex. att män och kvinnors deltagande har beaktats i planering och genomförande.
- Att insatsen är genomförbar och kostnadseffektiv.